

Automatisering, oorzaken en gevolgen

Taalhandeling:	Verklaren
Schrijftaak:	Beschrijven van oorzaken en gevolgen van automatisering
Lesdoel:	Leerlingen kennen de VOGELS-strategie voor het schrijven van een verklarende tekst.
Nieuwsbegrip- onderwerp:	Zelfrijdende vrachtwagens op de weg

Verklaren	ervaarles
	instructieles
	oefenles
	oefenles

De Nieuwsbegrip schrijflessen werken met één handleiding voor A en B. Aanwijzingen voor verschillen tussen A en B en voor werken met zwakke en sterke leerlingen vindt u in de handleiding en op blz. 4.

Overzicht van de twee lessen

Les 1

- De leerlingen leren de VOGELS-strategie.
 - Ze maken samen met u een oorzaak-gevolgschema bij de tekst over zelfrijdende vrachtwagens, om het benoemen van oorzaken en gevolgen te oefenen.
- De leerlingen kiezen met hun schrijfmaatje een verschijnsel om een verklarende tekst over te schrijven.
 - Ze maken samen een oorzaak-gevolgschema over het verschijnsel dat zij hebben gekozen, om de te schrijven tekst voor te bereiden.

Les 2

- De leerlingen oefenen het schrijven van zinnen met oorzaak-gevolgwoorden, zodat ze dat soort zinnen in hun tekst kunnen gebruiken.
- U doet hardop denkend voor hoe u een verklarende tekst schrijft (zie voorbeeldtekst bij deze opdracht), zodat leerlingen een voorbeeld van het schrijfproces zien.
 - De leerlingen schrijven samen hun verklarende tekst.
 - Leerlingen maken op het bord een schema van de tekst van een ander, zodat blijkt of de tekst duidelijk is.
 - Klasesprek over automatisering, oorzaken en gevolgen om het onderwerp af te sluiten.
- De leerlingen kijken terug op de les en wat ze geleerd hebben.

Handleiding Les 1

Materiaal

- Voor de leerlingen: opdrachtblad en blaadjes voor schrijven van hun tekst.
- Voor de leerlingen de Nieuwsbegrip leestekst.

Vooraf

- Zorg dat de leerlingen de Nieuwsbegrip leestekst bij de hand hebben.

- In deze les doet u op verschillende momenten hardop denkend voor (*modelend*) hoe leerlingen het schrijven aanpakken, in ieder geval bij opdracht 1 en opdracht 4.

Introductie: automatisering

- Bespreek het Nieuwsbegriponderwerp en leg uit dat de zelfrijdende vrachtwagens een voorbeeld zijn van automatisering: steeds meer dingen gaan automatisch. Hoe komt dat eigenlijk dat steeds meer dingen automatisch gaan? En wat zal daardoor gebeuren in de toekomst? Vertel de leerlingen dat ze hier een tekst over gaan schrijven.
- Laat de leerlingen de Nieuwsbegripte tekst nog eens doorlezen.

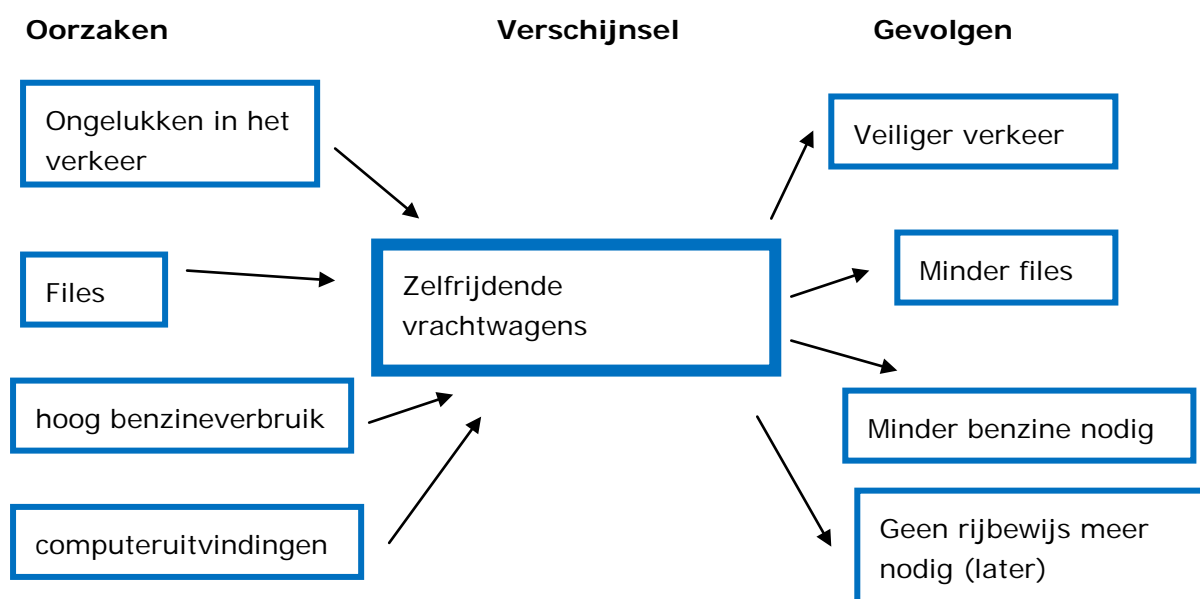
OPDRACHT 1 Wat ga je schrijven: een verklarende tekst

- Leg uit dat de leestekst van Nieuwsbegrip een *verklarende* tekst is. De tekst gaat over oorzaken en gevolgen. Door de zelfrijdende vrachtwagens gaan dingen veranderen. Dat noem je gevolgen. En hoe komt het eigenlijk dat er nu zelfrijdende vrachtwagens zijn? Waarom zijn ze er en wat is het nut ervan? Dan hebben we het over oorzaken.
- Leg verder uit: om de verklarende tekst te schrijven heeft de schrijver een strategie gebruikt: de VOGELS-strategie. Bespreek de strategie en zet de letter op het bord:
 - Je noemt het **V**erschijsel: zelfrijdende vrachtwagens
 - Je noemt de **O**orzaken: bijvoorbeeld dat er zo veel files zijn
 - Je noemt de **G**evolgen, nu **En Later**: bijvoorbeeld minder files en veiliger
 - Je zet alles in een **S**chema.

Differentiatie: beperk de derde stap voor zwakke schrijvers tot G en laat EL buiten beschouwing.

Voordoelen

Voer met de leerlingen de VOGELS-strategie uit. Denk voortdurend hardop en geef leerlingen beurten om mee te denken. Zet eerst **v**erschijsel, **o**orzaken en **g**evolgen willekeurig op het bord en maak er dan een schema mee (de S van VOGELS):

OPDRACHT 2 Een oorzaak-gevolgschema invullen

1. Laat de leerlingen schrijfmaatjes vormen en vertel dat ze straks zelf een verklarende tekst gaan schrijven over een voorbeeld van automatisering. Bespreek kort de voorbeelden op het opdrachtblad. Bij het schrijven zullen ze de VOGELS-strategie gebruiken. Ze beginnen met een oorzaak-gevolgschema.
2. Laat de schrijfmaatjes een onderwerp kiezen.
3. Met zijn tweeën vullen ze het schema in. Houd in de gaten of de begrippen *oorzaak* en *gevolg* duidelijk zijn.

Differentiatie: Laat zwakkere leerlingen wel gevolgen opschrijven, maar zich niet bezighouden met 'nu en later'. Dus wel G, maar niet E en L.

Afronding

Vertel de leerlingen dat ze in de volgende les met behulp van hun schema de tekst gaan schrijven.

Handleiding Les 2

Materiaal

Blaadjes om de tekst te schrijven

OPDRACHT 3 Oorzaak-gevolgwoorden schrijven

1. Bespreek met de leerlingen wat in les 1 gedaan is.
2. Laat hen individueel vraag 1 maken. Het is handig als de schrijfmaatjes beide een andere oorzaak en gevolg kiezen, zodat ze alle zinnen die ze maken bij vraag 2 kunnen gebruiken in hun tekst.
3. Leg uit dat je in een verklarende tekst sommige woorden heel goed kunt gebruiken: de oorzaak-gevolgwoorden. Laat de leerlingen vraag 2 maken: met een of meer van de woorden een of meer zinnen maken.

OPDRACHT 4 Je verklarende tekst schrijven

1. Leg de leerlingen uit dat ze met zijn tweeën een verklarende tekst over hun onderwerp gaan schrijven. Doe het eerst hardopdenkend voor met het onderwerp *zorgrobots*.

Ik noem het verschijnsel.	<i>Tegenwoordig zijn er zorgrobots, die oude mensen gezelschap kunnen houden.</i>
Ik noem oorzaken.	<i>Dat heeft verschillende oorzaken. Eén oorzaak is dat robots steeds beter en slimmer worden. Ze zijn nu zo slim dat ze mensen gezelschap kunnen houden. Het komt ook doordat er niet altijd genoeg mensen zijn om voor ouderen te zorgen. Dan zijn robots een oplossing.</i>
Ik noem gevolgen, en gebruik oorzaak-gevolgwoorden	<i>Door de robots worden oude mensen nu beter geholpen. De robot kan de hele dag blijven. Daardoor</i>

	<p><i>hebben de mensen een gezelligere dag. En een gevolg daarvan is misschien dat mensen langer blijven leven. Want als ze een gezellige dag hebben, lachen ze meer. En lachen is gezond. Ook leidt het ertoe dat oude mensen langer thuis kunnen blijven wonen.</i></p>
--	--

2. De schrijfmaatjes schrijven samen een tekst. Ze spreken af: een van de twee dicteert en de ander schrijft. Daarna gaan ze aan de slag.

Differentiatie: stimuleer sterkere schrijvers om vooral oorzaak-gevolgwoorden te gebruiken en de tekstdelen goed te verbinden.

Schema's bij de teksten maken

Laat enkele duo's hun tekst voorlezen en geef anderen daarbij de opdracht op het bord het bijbehorende schema te tekenen. Is de tekst duidelijk? Laat schrijvers zelf aangeven wat ze eventueel in hun tekst duidelijker kunnen opschrijven.

Gesprek over automatisering

Houd een gesprek met de groep over automatisering: wat zijn de oorzaken? Zijn die bij de voorbeelden hetzelfde of juist heel verschillend? En wat zijn de gevolgen? Gaat het om kleine veranderingen of zijn het echt heel grote gevolgen?

OPDRACHT 5 Terugkijken: het schrijven bespreken

De leerlingen beantwoorden de vragen. Bespreek deze.

Afronding

- Laat de leerlingen de opdrachten en (een kopie van) hun werk opbergen in hun map.

Verschillen in de lessen tussen niveau A en B

	B	A
Opdrachtblad	Formulering in groep 7/8-taal	Formulering in groep 5/6-taal
strategie		Deel over nu en later (VOGELS) mag buiten beschouwing blijven.

Niveaus bij Nieuwsbegrip Schrijven

Verschillen tussen leerlingen kunnen op het gebied van schrijfvaardigheid groot zijn. In de Nieuwsbegrip schrijflessen gaan we hier op de volgende manieren mee om:

- Niveau A en B hebben **verschillende opdrachtbladen**. De instructies zijn op niveau A eenvoudiger geformuleerd en opdrachten kunnen eenvoudiger zijn.
- A en B hebben **dezelfde handleiding**. De schrijftaak en de lesopbouw is op beide niveaus hetzelfde. Soms geeft de handleiding aan wat het verschil is tussen A en B.
- Aan leerlingen uit groep 5-6 stelt u **andere eisen** dan aan leerlingen in groep 7-8 waar het gaat om de kwaliteit van hun tekst. Deze eisen vindt u terug in de rubrics:

niveau A presteert op A1 en A2, B presteert op B1 en B2. Rubrics zijn opgenomen in instructie- en oefenlessen, niet in ervaarlessen.

- In de handleiding vindt u eveneens **extra aanwijzingen voor zowel snelle als langzame leerlingen**. Dit zijn aanwijzingen die voornamelijk betrekking hebben op meer of minder ondersteuning. Voorbeelden zijn een extra stukje schrijven voor snelle leerlingen en werken aan de instructietafel voor langzamere leerlingen.

Rubrics

Oorzaken en/of gevolgen	B2	B1	A2	A1
Staan alle oorzaken en gevolgen goed in de tekst?	Een uitgebreide beschrijving van de gevolgen en de oorzaken van het verschijnsel.	Er staan aardig wat gevolgen en oorzaken van het verschijnsel in de tekst, maar een belangrijke ontbreekt.	Er staan weinig oorzaken en gevolgen van het verschijnsel in de tekst.	Er staat maar één of geen oorzaak of gevolg van het verschijnsel in de tekst.

Verschijnsel	B2	B1	A2	A1
Staat het verschijnsel duidelijk in de tekst?	Een uitgebreide en levendige beschrijving van het verschijnsel.	Het verschijnsel wordt genoemd, en kort beschreven.	Het verschijnsel wordt genoemd, verder niet uitgewerkt.	Het verschijnsel wordt niet of onduidelijk genoemd.

Opbouw	B2	B1	A2	A1
Heeft de tekst een logische volgorde?	De tekst begint met het verschijnsel, daarna de oorzaken en tot slot de gevolgen. De tekst is duidelijk en alle delen horen bij elkaar.	De tekst begint met het verschijnsel, daarna de oorzaken en tot slot de gevolgen. Maar de tekst bestaat uit losse stukjes die niet duidelijk bij elkaar horen.	De tekst begint met het verschijnsel, maar daarna staan er oorzaken en gevolgen door elkaar. Of oorzaken en gevolgen zijn er wel maar het verschijnsel is vergeten.	Het verschijnsel, oorzaken en gevolgen staan door elkaar.

Zins-formulering	B2	B1	A2	A1
Worden oorzaak-gevolg-woorden gebruikt?	Oorzaak-gevolgwoorden worden veel gebruikt en op de goede manier.	Hier en daar staat een signaalwoord, goed gebruikt.	Een of meer oorzaak-gevolg-woorden, (soms) niet goed gebruikt.	Geen of een enkel oorzaak-gevolgwoord.